

DIN HÄLSA

Redaktör: LILIAN OTTOSSON
lilian.ottosson@allers.se

Rätt medicin har gjort att Märta Lindqvist utan problem kan ge sig ut och rida.
(Allers rekommenderar inte att man rider utan hjälm.)

Märta kunde tuppa av när som helst...

Nu orkar jag rida och ta hand om min dotter Smilla

I mer än femton år var Märta Lindqvist så trött att hon knappt kunde ta hand om sig själv. Trots otaliga läkarkontakter kunde ingen ge henne rätt diagnos. Men det kunde speciallabets avancerade tester.

Text: INGELA HJULFORS BERG och LILIAN OTTOSSON
Bild: LARS-GÖRAN NORLIN/
PRIVAT

Märta Lindqvist är en fräsch och snygg småbarnsmamma på 29 år. Hon bor tillsammans med dottern Smilla, 4 år, i ett rött hus med vita knutar strax intill skogen i byn Kärrsjö i Ångermanland. Hon försörjer sig som massör, men vill gärna arbeta som illustratör. Hästar är ett annat stort intresse. I hagen utanför spankulerar hennes två vita hästar, Cebonita och lilla shetlandsponnyn Trollet.

Märtas pappa har sina rötter i byn som ligger insprängd mellan nipor och mörk granskog, själv är hon uppvuxen i stenstaden Sundsvall.

– När mina kompisar flyttade till Stockholm, då flyttade jag norrut till landet, säger hon och skrattar. Det har alltid varit en dröm för mig att få bo här tillsammans med familj och hästar.

Att Märta under 15 års tid varit så djupt märkt av en okänd sjukdom att hon knappt kunnat ta hand om sig själv är svårt att förstå. Men trots att hon var så dålig fick hon ingen riktig hjälp.

– Jag blev inte trodd eftersom jag såg så fräsch ut, säger hon.

Märtas besvär började redan i puberteten.

– Jag märkte att jag blev trött och jag hade svårt att uppfatta vad som sas på lektionerna. Jag fattade inte det logiska, det var som om hjärnan var i en dimma. Jag trodde att det berodde på blyghet

Svårt att ställa rätt diagnos på sköldkörteln

Kronisk värk, trötthet, depression, mag-tarmproblem, mensrubbingar, sömnproblem... Många människor, framför allt kvinnor, drabbas av svåra problem som beror på underfunktion i sköldkörteln. Men sjukvården hittar ofta inget fel på dem.

I sköldkörteln, som sitter på halsens framsida strax nedanför struphuvudet, bildas hormoner som styr kroppens ämnesomsättning, temperatur och energiproduktion. Fungerar inte sköldkörteln som den ska märks det i hela kroppen. Producerar körteln för mycket hormon går kroppen på högvarv, bildas för lite hormon går kroppen på sparlåga.

10–20 procent av befolkningen lider av någon form av rubbning i sköldkörteln. Underfunktion, hypotyreos, är den absolut vanligaste.

Symtomen kan vara diffusa till en början, trötthet och nedstämdhet är de vanligaste. Ofta börjar besvären efter någon påfrestande händelse

i livet. Även stress kan ligga bakom. När sjukdomen fortskrider förvärras symtomen. Det händer då att patienter får diagnoser som depression, kronisk trötthet, utbrändhet eller klimatestbesvär.

Blodprov är den vanligaste metoden för att ta reda på om en patient producerar för lite sköldkörtelhormon. Visar provet på brist kan läkaren skriva ut sköldkörtelhormon i tablettform – Levaxin.

Men ganska ofta visar blodproverna normal hormonproduktion, patienten får ingen förklaring till sina problem och följaktligen ingen hjälp heller. En del kämpar i årtionden utan att läkare förstår deras symtom eller tar dem på allvar. Det kan då handla om hypotyreos typ 2 – kroppen kan inte tillgodogöra sig de hormoner som bildas på grund av obalans mellan till exempel sköldkörtel- och binjurehormoner.

Den amerikanska läkaren Mark Starr forskar

om detta problem och anser att här finns ett stort mörkertal, kanske hundratals patienter som skulle kunna få hjälp om de fick rätt diagnos.

– Det räcker inte med de blodprover som vanligt tas. Urin- och salivtester kan ge värdefull information om vad som är fel, säger han.

Om sköldkörteln inte fungerar normalt kan det innebära att binjurarna får jobba extra hårt för att kompensera detta. Binjurarna producerar bland annat kortisol, ett hormon som har stor betydelse för till exempel ämnesomsättningen och blodsockernivån, och i samband med stress är det mycket viktigt. Kortisol hjälper dessutom kroppens celler att ta upp sköldkörtelhormon ur blodet.

Utröttade binjuror kan också utsöndra för lite kortisol vilket kan leda till symtom liknande dem vid underfunktion i sköldkörteln. Även lågt kortisol kan behandlas med läkemedel.

Märta Lindqvist i reportaget här intill led av just detta problem, men har nu fått hjälp.

eller trötthet, erinrar hon sig och kelar med hunden Tira, som pockar på hennes uppmärksamhet.

Akut i ambulans

När hon var i 20-årsåldern förvärrades sjukdomen. Det var första gången hon sökte läkarhjälp.

– Jag var ständigt trött, kände mig stel i kroppen och i nacken. Dessutom var jag glutenintolerant så jag kunde inte äta vad som helst utan att magen svällde upp. När jag hade ätit fick jag ofta frossa och jag drog lätt på mig allergier.

Hon trodde själv att hennes besvär kunde ha något med ämnesomsättningen att göra. Särskilt vintertid var besvären värre.

Hennes blodsockervärde svajade och hon fick ofta åka in akut med ambulans för att hon tuppage av. Men trots flera tester hittade läkarna ingen förklaring till hennes symtom.

– Det sista beskedet jag fick av överläkaren i Örnköldsvik var att de inte kunde hjälpa mig längre, att jag fick klara mig så gott jag kunde själv. Då hade jag kämpat på i närmare tio år, säger hon och drar ner mungiporna.

Var med i tv

På somrarna var Märta värdin och ork något bättre och det var en sommar lilla Smilla kom till. Men när Smilla var född rann kraften ur Märta igen. Hennes dåvarande sambo fanns ständigt i när-

heten eftersom hon ofta var nära att bli medvetlös.

– Det var en otäck tid eftersom jag kunde tuppa av när som helst. Jag försökte förvarna min sambo när jag kände att jag var på väg bort så att han kunde skjutsa mig till sjukhuset. Jag orkade inte ens ta hand om Smilla. Jag låg på golvet bredvid henne när hon lekte.

Vårvintern 2009 anmälde Märta mamma henne till TV3-programmet *Diagnos okänd*, som ett sista försök att få hjälp. Programidén är att ett läkarteam av experter tar sig an svårösta sjukdomsfall och hjälper patienterna att få en diagnos. Varje program avslutas med att deltagaren får en diagnos som förutsätts vara den rätta.

Märta tog chansen och åkte till Stockholm för att träffa läkaren Stefan Branth och hans medicinska deckarteam.

– De trodde att jag led av porfyri, som är en ganska allvarlig och ovanlig sjukdom. Det var troligen därför jag fick komma med, resonerar hon.

Hon fick genomgå grundliga medicinska tester, lämna blod, avförings- och salivprover till Scandlab. I programmet tilldelas hon stora kartonger av läkaren Stefan Branth för att åka hem och samla in prover. **Forts på nästa sida**

Numera räcker Märta energi till att leka med dottern Smilla. – Allt går så lätt nu.

Forts från föregående sida

Under ett dygn samlade hon salivprov och i programmet fick hon lämna 38 rör med blod, vilket blev lite väl häftigt för henne. Märta tuppade nästan av under inspelningsen.

När provsvaren äntligen kom från labbet blev hon uppringd av Stefan Branth.

Han lär ha sprungit i väg till de andra i teamet, men sedan dröjde det flera dagar innan hon fick något besked. Teamet hade då kom-

mit fram till att hon led av ortostatism.

– Jag kände mig lättad, äntligen en diagnos. Men ortostatism är en beskrivning på yrsel och lågt blodtryck som behandlas med KBT-terapi och motion. Så jag var samtidigt besviken, det var ju ingen riktig sjukdom.

Kände sig frisk

Märta var tillbaka på ruta ett. En månad efter att programmet sänts tog hon själv kontakt med labbet för att få veta vad provsvaren hade gett. Då fick hon veta att salivprovet visade att hon hade väldigt låga kortisolvärden, som orsakas av brist på kortisol i binjurarna. Kortisol är ett livsavgörande hormon, brist på detta ger viktminskning, svaghet och blodtrycksfall. De flesta får värk i leder och muskler. Blodtrycket blir lågt och någon gång kan yrsel och svimning förekomma. Illamående och kräkningar är vanliga. Några får diarré.

Man upptäckte även att hon hade för låg ämnesomsättning – hypotyreos. En vanlig sjukdom bland många kvinnor i Sverige men tyvärr väldigt underdiagnostiserad och ibland svårupptäckt. Frusenhet, depressivitet, glömska och svårighet att koncentrera sig är vanliga symtom. Patienten har ofta svårt att överblicka sammanhangen. Dessutom blir patienten ofta förstoppad, får rikliga menstruationer och blir allmänt trög.

– Tack vare labbet fick jag kontakt med en läkare som tog mina besvär på allvar och kollade på provsvaren. Jag blev ordinerad kortison i låg dos och Levaxin i ganska höga doser. Efter bara några dagar kände jag mig frisk igen.

Även Märta's mamma och syster har genomgått samma tester som hon och det har visat sig att de har samma diagnos. Hypotyreos har en hög grad av ärftlighet.

– Vi har fått ett nytt liv alla tre, tack vare labbtesterna. Jag hade provat allt innan, ätit rätt, tagit naturmediciner och motionerat.

Märta är förskräckt över hur dålig hon var, och att hon ändå inte fick hjälp av sjukvården. Ofta satt hon på hästryggen och grät av trötthet, för trots att hon knappt höll ihop har hon ändå försökt ha hästar hela tiden.

Och nu är det inga problem med orken längre. Med rätt medicin har hon fått tillbaka energi att leka med dottern Smilla igen. Hennes närminne är också återställt, hon behöver inte längre skriva upp saker för att komma ihåg dem.

– Allt går så lätt nu, säger Märta och ler brett. ■

” Tack vare labbet fick jag kontakt med en läkare som tog mina besvär på allvar och kollade på provsvaren.

I nästa nummer:
Maja, 21 år, vågade
inte gå ut ensam

Avancerade tester löser svåra fall

Scandlab är ett privat företag som, i samarbete med Genova Diagnostics i USA och England, erbjuder ett stort utbud av medicinska tester och analyser. Den som vill kan själv vända sig till företaget för att få hjälp, någon läkarremiss behövs inte. Företaget samarbetar också med läkare och terapeuter runtom i Sverige.

– Vi erbjuder andra tester än den vanliga sjukvården, som mer är inriktade på att hitta bakomliggande faktorer till sjukdom och ohälsa, säger Per Magnusson, vd för Scandlab.

Analysen vid mag-tarmproblem

var det första område som företaget sysslade med. I laboratoriet analyseras avföringsprover för att hitta orsaken till besvären.

– Vanliga läkare tar inte så många prover för att ställa diagnos vid till exempel IBS. Patien-

terna får veta att de måste lära sig leva med sjukdomen. Men i våra analyser hittar vi ofta bakteriell oreda, dåligt med enzymer eller inflammationer, berättar Per.

Allergier, ämnesomsättningsproblem och hormoner i obalans är andra stora analysområden.

– Många svårlösta fall där sjukvården misslyckats handlar om underfunktion i sköldkörteln, konstaterar Per. Vi gör sköldkörtelhormonprofiler baserade på analys av urinprover som samlats under 24 timmar och inte sällan hittas obalanser som

kan vara en viktig pusselbit i sökandet efter orsaken till många symtom. Bakteriell oreda i tarmen kan också ligga bakom oförklarlig trötthet, till exempel.

Scandlab finns i Stockholm men klienterna kan

bo var som helst i landet. Företaget skickar hem testkit för att ta olika prover och patienten skickar tillbaka urinprov, avföringsprov, salivtest eller blodprov för analys. Behövs blodanalys får man en instruktion som man tar med till exempelvis distriktsköterska som kan ta blodprovet. Sedan skickar patienten själv in provet. När analysen är klar får klienten besked om diagnosen och även förslag på vart man kan vända sig för att få den hjälp som behövs.

Läkare i Stockholms län kan remittera till Scandlab och få landstinget att betala för de medicinska analyserna. Även läkare i andra landsting kan skriva remiss till företaget för att få hjälp med analyser som deras landstingsvård inte tillhandahåller.

Kostnaden beror på vilken analys som ska göras. Ett salivtest för binjurarnas kortisolutskrivning 1 550 kr, ett sköldkörtelprov i urin kostar 1 895 kr. Ett omfattande mag-tarmtest kostar 4 995 kr.

Mer info hittar du på: www.scandlab.com